

- школи ДАС, окрім комп'ютерних технологій, лабораторій, проектно-пошукових майстерень, повинні бути укомплектованими спеціальними виробничими майстернями;
- освіту ДАС і проектну діяльність необхідно підтримувати і заохочувати різними шляхами: в майстер-класах, бюро та ін.
- наукова діяльність викладачів ДАС повинна стати складовою освітньої діяльності;
- проектне навчання і робота повинні становити не менше половини навчальної програми, мати персоніфіковані, індивідуальні риси;
- в термінах освіти ДАС необхідно знайти місце для професійних практик, які загалом триватимуть не менше ніж один рік;
- на формальному рівні освіта ДАС завжди повинна завершуватися індивідуальним проектом та відкритим захистом, до складу якого, за можливістю, треба вводити практичні реалізації складових роботи, а з метою об'єктивного рішення до складу ДЕКів вводити викладачів з інших шкіл та архітекторів-дизайнерів із значним практичним досвідом;
- дипломні проекти повинні апробуватися в інших архітектурних школах.

Цю “Ухвала” було сформовано за ініціативою круглого столу „Друга Архітектурна Бесіда” з метою ліцензування спеціальності ДАС. Ухвала стає основою для формування Асоціації (зі спеціальності) ДАС вищих шкіл України.

ЛЬВІВ

Національний університет “ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА”

УДК 711

І.А. Дида

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну та основ архітектури

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРИРОДИ В АРХІТЕКТУРІ УКРАЇНИ

© Дида І.А., 2006

Стисло викладено результати дослідження, яке стосується зв'язку української архітектури з навколишньою природою, краєвидом, ландшафтом. Підтверджено, що зв'язок з природним довкіллям – це одна з основних рис, притаманних традиційній українській архітектурі.

У Національному університеті “Львівська політехніка” проведено наукове дослідження питання про те, яку роль відіграє та яке місце займає природа в архітектурі України. Терміном „природа” ми позначаємо сукупність особливостей рослинного і тваринного світу, кліматичних умов, рельєфу тощо якої-небудь місцевості, країни; навколишнє географічне середовище [1]. Терміном “архітектура” – систему будинків та споруд, що формують просторове середовище для життя та діяльності людей [2].

Традиційна українська архітектура є дуже тісно пов'язана з навколишньою природою, з краєвидом, з ландшафтом. Проблема ролі та місця природи в архітектурі України має принципово вагоме значення для об'єктивного розуміння суті української архітектурної творчості, процесу її розвитку і реалізації протягом сторіч. Усі визначні дослідники та громадські діячі, публіцисти, а також гості України, мандрівники, які описують Україну минулого, завжди зазначають як незаперечний факт особливо тісний зв'язок української архітектури з природою, з краєвидом, з ландшафтом. Україна – це край чудової природи, а українська архітектура, міста і села України ніби створені з цієї природи, ніби виростають з неї. Архітектура в Україні є невіддільною від природи.

Але, незважаючи на те, що проблема пов'язання архітектури з природою у формуванні українських осель має таке велике значення, це питання дотепер не представлено у науковій літературі спеціальними працями. Практично усі дослідники підкреслюють велике значення природи в українській архітектурі, але цього явища не аналізують.

Досі немає відповіді на запитання: в чому конкретно ця особливість полягає? Чому ми говоримо, що українська архітектура пов'язана з природою? В чому, власне, конкретно полягає та особливість української архітектури, що міститься в орієнтації на навколишню природу? Яку роль відігравала природа, природне довкілля, в минулому і яку роль відіграє вона тепер в архітектурі України? В чому полягає внесок, який зробила на цьому полі Україна у світову та європейську культуру? Які загальні настанови ми маємо прийняти відносно того, щоб цілеспрямовано діяти в майбутньому?

Склалося так, що дотепер з цілого ряду об'єктивних причин спеціальних досліджень цього явища нема. Ніхто цілеспрямовано не досліджував цієї проблеми ні щодо України, ні відносно архітектури інших країн. Зрештою, за кордоном не так яскраво, як в умовах сучасної України, проступає потреба у виконанні такого дослідження. Українська архітектура певною мірою стоїть тут окремо як свого роду „унікальний випадок”.

У такій ситуації виникає необхідність виконання узагальнювального дослідження, яке містить своєрідний підсумок надзвичайно великого наукового матеріалу щодо явища, яке є, у принципі, відомим, але не дослідженим щодо своєї суті. У науково-методичному відношенні таку ситуацію описано [3, 4, та ін.]. У Вступі до Історії української архітектури А. Мардер та А. Пучков зазначають, що „...фундаментальної концептуальної історії української архітектури поки що не існує. Аніскільки не зменшуючи значення наявних праць і з великою повагою ставлячись до них, не можна не бачити їхній об'єктний характер. Це переважно глибокий професійний аналіз окремих визначних споруд і комплексів, окремих міст, селищ і сіл. А історія архітектури...насамперед має бути...не об'єктною, а процесуальною...” [5, с. 9]. І далі: „Краєзнавчий і пам'яткознавчий підходи...дали змогу зібрати значний онтологічний матеріал і виконати низку підсумкових студій...Тепер, коли матеріал зібрано, на порядку денному стоять студії української архітектури у феноменологічному дусі, тобто в напрямі вивчення спадщини не як сукупності окремих фізичних об'єктів, а як певного феномена культури...”. „Передумовами такої роботи мають бути нові фундаментальні дослідження недостатньо вивчених питань.” [Op. cit., с. 9]

Наша праця має бути власне одним з таких досліджень, які дають змогу побачити проблему розвитку української архітектури ще з одного, недостатньо вивченого, боку.

Отже, загалом, питання про роль і місце природи в українській архітектурі є завданням новим, адже цього питання дотепер ніхто не досліджував. Наукове висвітлення цього явища має дати новий результат, бо таке питання ставиться вперше. Разом з тим, проблему історії та генези форм української архітектури відображено у великій кількості наукових праць, про неї висловлено дуже багато думок та проведено дискусій. Тому вирішення даного питання має відбуватися не збоку, не у відриві від усього комплексу питань, що стосуються української архітектури, воно не повинно протирічити, а, навпаки, бути співзвучними їм. Ця відповідність нашого дослідження усій системі знань, які, в принципі, є загальноприйнятими в архітектурній науці, є критерієм, визначальною обставиною для визначення того, чи наша концепція також є прийнятною.

Проблема, яку необхідно розглянути, охоплює дуже широкий обсяг наукового матеріалу з різних галузей знань і різних наук. Виникла потреба збирати цей матеріал буквально по крихті, з дуже різних джерел. Щоб дати відповідь на поставлене запитання, потрібно діяти за системним підходом. З цієї причини було використано цілий ряд циклів наукової літератури та інших матеріалів. Також було застосовано адекватні до особливостей дослідження конкретні наукові методи, насамперед такі, що впливають з методології системного підходу.

Мета дослідження полягає в тому, щоб визначити, яке місце займає та яку роль виконує природа у формуванні архітектури України, а також, яке місце в цьому аспекті посідає українська архітектура у всесвітній культурі. При цьому ми виходимо з припущення, що власне стосунок архітектури до природи є основною з-поміж ознак, які визначають неповторну специфічність української архітектури і

характеризують головну сутність того вкладу, який принесла українська архітектура в світову архітектурну скарбницю. Цю тезу наше дослідження мало би підтвердити або заперечити.

Звідси випливає методологічна побудова нашого дослідження, а також головні задачі його розділів.

Насамперед, необхідно опрацювати теоретичні основи проблеми, тобто, визначити роль та місце природи в архітектурі, а також в системі життєдіяльності людей загалом.

Надалі, вже конкретно для умов України, треба розглянути питання генезису архітектурних форм у цьому регіоні, а також формування стосунку до природи в процесі створення осель у найдавніші часи.

Потім дослідити і охарактеризувати в аспекті пов'язань з природою образ української архітектурної творчості під час її найбільшого розквіту. Це мав би бути розгляд найвищих досягнень української архітектури у сфері її стосунку до природного довкілля.

Пізніше потрібно розглянути цей образ української архітектури у такій формі, в якій він склався у сприйнятті українських та іноземних поетів, письменників, видатних громадян та діячів культури, а також в народній творчості. Йдеться про необхідність виявлення міфічного, ідеалізованого образу, що існує в духовній площині і створює поняття про Україну в світі.

Наступним кроком, для об'єктивності аналізу ситуації і для виявлення правдивого її образу, повинен стати розгляд подій, які впливали в напрямі, протилежному до споконвічних традицій України, на стан і на процеси розвитку архітектури в Україні.

Нарешті, в окремому розділі потрібно підвести підсумки дослідження, узагальнити його результати. Результати дослідження мали би бути спрямовані на те, щоби виявити, уточнити сутність внеску України до скарбниці світового мистецтва й культури, конкретно в галузі архітектурної творчості.

Результати й висновки дослідження можна врахувати під час визначення напрямів архітектурного розвитку України в умовах її державної незалежності.

Теоретичний аналіз питання, а також розгляд великої кількості фактичного матеріалу дає можливість твердити, що стосунок до природи, який проявляє себе під час формування людьми свого довкілля, є однією з характеристик, які необхідні для належної оцінки цього середовища, а також, за її посередництвом, оцінити характер культури цього суспільства та його внесок у світову цивілізацію. Створене суспільством для людини антропогенне довкілля, тобто архітектура, завжди містить елементи природного та штучного походження, які разом формують цілість.

У формуванні людиною зокрема і суспільством загалом свого життєвого середовища існують дві позиції. Перша з них в аспекті відношення людей до природи екстравертивна, полягає в тому, що людина розглядає навколишню природу як своє власне, сприятливе і приязне довкілля, з яким вона себе ідентифікує та бажає в цьому довкіллі жити. Друга позиція, інтроверсійна, полягає в бажанні людини відгородитися від довкілля, від навколишньої природи і переробити це довкілля відповідно до своїх бажань. Обидві ці позиції адекватно відображено в архітектурі. Відомим представником екстравертивної позиції був, зокрема, Франк Ллойд Райт.

Ця основна програмна позиція визначає ряд інших характеристик, які з неї випливають, зокрема, застосування у формуванні довкілля регулярних, геометричних композиційних методів, рівень урбанізації середовища, масштабність архітектурних вирішень, використання у формуванні довкілля екологічно-сприятливих матеріалів та конструкцій, відношення до довговічності будованих об'єктів та інше. Вся ця діяльність відбувається під впливом цілого ряду факторів, які часом змінюються відповідно до напрямку історичних процесів.

Явища, які відбуваються у сфері культури і, зокрема, у сфері архітектури, необхідно аналізувати у тісному зв'язку з загальним аналізом культури певних регіонів та у світлі історії їхнього культурного розвитку. Аналіз стосунку до природи у традиційній архітектурі кожного з суспільств свідчить, що загалом в історичній культурі людства переважає прагнення до перетворення природи в своєму найближчому довкіллі (здебільшого з метою захисту від її несприятливого впливу), а не до якомога тіснішого пов'язання з навколишнім природним світом.

Екстравертивна позиція є властива найбільшою мірою для регіону Центральної та Південно-східної Європи, а також для деяких інших територій, які якоюсь мірою пов'язані з тим регіоном.

У дослідженні водночас не можна було випускати з уваги того, що у сфері явищ, які відбуваються на полях різних культур та зокрема архітектури, не завжди і не всюди існують дуже чіткі розділові лінії; а також того, що за останні тисячоліття на Землі вже не залишилося жодної країни, яка не зазнала би впливу чужих, рівною мірою високих, культур. Звідси випливає, що у дослідженні є потреба дотримуватись необхідних правил наукових узагальнень та обґрунтованих висновків.

Виконаний теоретичний аналіз загалом становить необхідну наукову базу для того, щоб визначити, яку роль відіграє та яке місце займає природа в архітектурі України, розглядаючи цю проблему в географічному та історичному аспектах.

У результаті дослідження ми можемо констатувати, що:

1. Архітектура осель та архітектурних комплексів в Україні має особливу рису, яка полягає в тому, що людина не намагається створити межу між собою і природним оточенням, не намагається відгородити себе від природи, не прагне створити альтернативне, підкреслено антропогенне, штучне середовище, а хоче вписатися у систему довкілля, яка є спільна і єдина як для природи, так і для людей. Очевидно, що ми маємо право говорити про наявність цільної філософської концепції, основний постулат якої можна висловити так: не треба протиставляти себе навколишньому світові, а треба жити у згоді з ним.

Таке розуміння відношення людини до Світу викликало появу певного комплексу специфічних форм архітектурної композиції середовища, які полягають у такому:

а) будівлі і середовище загалом є відкритими до зовнішнього світу, до природи. Антропогенні елементи становлять разом із зовнішнім простором єдине ціле. Біля дому чи комплексу будинків, як правило, існує природне середовище у різних формах: біля дому є садок або мальовничий краєвид;

б) під час формування життєвого середовища людина застосовує ті самі форми та методи, що і природний світ. Тому в плануванні практично не використовують геометричну композиційну схему, за рідкими винятками, коли така схема природно впливає з певної конкретної ситуації;

в) під час формування силуету міст і сіл теж намагаються дотримуватися тих самих методів та прийомів, яких дотримується природа. Будівлі отримують м'який силует, поярусне вирішення фасадів; їх розмішують на місцевості живописно, нерегулярно – так, як це робить природа;

г) у кольоровому вирішенні та в орнаментальному оздобленні довкілля застосовують такі самі методи зіставлення кольорів, які спостерігаються в природі, зокрема, у рослинному світі, де співвідношення яскравих кольорів квітів і ягід з загальним зеленим фоном побудоване на засадах контрасту;

д) під час будівництва дотримуються властивої для навколишньої природи співмасштабності всіх елементів оточення. Будівлі отримують таке саме масштабне членування, які розташовані поруч з ними дерева, рослини, вся навколишня природа;

е) коли з тих чи інших міркувань виникала потреба влаштувати на місцевості ділянку з щільною забудовою, то в традиційній українській архітектурі це робили, за влучним висловом-характеристикою мандрівника з XVI ст. Мартіна Груневега, на засадах „альтанки посеред раю”, тобто композиційно розташовували зону дуже щільної забудови на фоні мальовничого краєвиду, який в архітектурному відношенні її доповнював;

ж) екстравертивна концепція пов'язана із сповненим поваги та пошани відношенням до природи. Людина намагається своєю діяльністю не завдати шкоди природному довкіллю. Будівлі споруджують з екологічно сприятливих, чистих матеріалів, таких, які природа може безперешкодно прийняти й перетворити; тобто з дерева, землі, солом, але, наприклад, камінь, хоч він і належить до природних матеріалів, без особливої потреби у будівництві не застосовують. Людина не прагне у своїй діяльності до вічності. Будівлі споруджуються не назавжди; часто люди заздалегідь передбачають планомірну заміну одних споруд іншими. Люди, які померли, ідуть в землю в домовині, зробленій з дерева. Так забезпечується гармонійний симбіоз людини з довкіллям практично на віки. Разом з тим, будуючи свої об'єкти, людина намагалася органічно увійти зі

своїми інтересами у специфічний характер конкретної навколишньої ситуації, вибрати для будівництва місцевість відповідно до її різнобічних природних особливостей.

Наведені вище неписані правила були загальноприйнятими в Україні від найдавніших часів. Вони застосовувалися у дуже різній формі, але послідовно, в часи Руської держави і пізніше; відроджувалися різною мірою і пізніше, завжди, коли для цього не було прямих адміністративних перешкод. Особливо яскраво таке відродження спостерігалось в часи Української Гетьманської Держави. Але найбільш наочно і стійко приязний стосунок до природи у доквітлі проявився у традиційному народному будівництві.

Отже, йдеться про існування цілісної філософської концепції формування доквітля, яка має завершеність і яка є підставою для створення комплексу видатних творів мистецтва. Інша справа, що, відповідно до змісту цієї світогладної концепції, її витвори не є довготривалі: вони живуть так само, як живуть дерева й квіти; вони змінюються разом з своїм доквітлям та вимагають постійного відтворення.

Концепція формування навколишнього простору, яку з давніх давен використовували на землях України, впливає з засад землеробської цивілізації. Аналіз історичних, археологічних, історико-архітектурних матеріалів свідчить про автохтонне походження цієї концепції. Вона сформувалася на землях України споконвіків, одночасно з формуванням старовинної землеробської культури.

Закономірність появи цієї концепції обумовлена наявністю двох можливих позицій у влаштуванні людиною свого штучно сформованого, антропогенного оточення: такої позиції, що впливає з бажання людей знайти захист від свого доквітля, від навколишньої природи і такої, що ґрунтується на бажанні з'єднатися з цим доквітлям.

2. З багатьох причин склалося так, що здавна у більшості країн світу, зокрема у Стародавньому Римі, який значно вплинув на подальший розвиток міст в Західній Європі, оселі формувалися не за принципами, властивими сільськогосподарським цивілізаціям, а на діаметрально протилежних засадах створення штучного антропогенного середовища, захищеного від зовнішнього світу. Ці засади ґрунтуються на принципах, які є прямо протилежними до тих, на яких збудовано систему приязного стосунку до природного оточення. У цій системі, властивій для Давнього Риму, а пізніше для західноєвропейських країн, прийнято формувати штучне, відгороджене від зовнішнього світу доквітля; застосовувати в архітектурних вирішеннях раціоналістичні форми, придумані людиною, тобто викреслені на засадах геометрії; будівлі будувати „на віки”, з каменю.

Цивілізація, яка виникла на землях України, створила для себе архітектуру, яка від своїх основ є альтернативною щодо тієї, що виникла у Стародавньому Римі. Вона ґрунтується на зовсім інших засадах. Разом з тим, неможливо визначити, котра з них є кращою: вони просто є іншими, причому діаметрально протилежними. Однак, в силу того, що в Україні архітектурна концепція передбачала застосування нетривких матеріалів (дерева, глини), а в країнах Давньоримської держави, навпаки, дуже довговічних (камінь), сталося так, що про минулі досягнення архітектури Давнього Риму відомо багато, а про спадщину Русі ми практично нічого конкретного не знаємо.

Надалі історичний хід розвитку людства відбувся так, що архітектурні стилі, а також основні містобудівельні процеси територіально пересувалися у напрямі від Заходу на Схід. В Європі перевагу отримали методи забудови, властиві для Західного світу. Україна, під впливом багатьох історичних факторів, була змушена займати дефензивну позицію. Це виявилось також у формуванні громадської думки, за якою спосіб забудови міст Західної Європи визнавали прогресивним, а традиційний спосіб забудови – ознакою відсталості і нецивілізованості. Це стосується, зокрема, наявності або відсутності геометричного планування у містах, фасадної забудови вулиць тощо. Але такого роду оцінка є невинуватою: йдеться не про більш або менш прогресивні способи забудови, а лише про різні підходи до вирішення проблеми. Відносно кожного з двох способів підходу до забудови можна зазначити, яку кількість відомих і престижних об'єктів побудовано за тим чи іншим методом. У цьому відношенні Україна не може змагатися з Заходом. Але тут йдеться не про конкретні об'єкти, а про методологію формування простору. Ці методології є діаметрально різними. Цю обставину треба враховувати, оцінюючи здобутки української архітектури в контексті архітектурних досягнень Світу. Яка методологія є кращою, а яка гіршою –

цього визначити не можна, бо кожна з тих методологій впливає з конкретної природної, господарської та суспільної ситуації.

3. Традиційна українська архітектура глибоко увійшла в образ української національної культури. Чиста, біла хата; вона стоїть у вишневому саду, під вербами; біля хати, над стодолюю, гніздо бузька з пташенятами; а посеред села, на горбочку, стоїть церква – ось символ української архітектури, український архітектурний міф. Образ української архітектури є невіддільний від образу української нації. Отже, розглядаючи питання про роль і значення традиційного обличчя української архітектури, ми не можемо не враховувати питання про ідентифікацію української нації. А традиційне обличчя української архітектури не може існувати без найтіснішого пов'язання її з природою. Цю обставину треба враховувати, визначаючи статус цінностей української архітектури. На цьому полі існує проблема не тільки мистецького плану, але й проблема самоідентифікації української нації.

Така позиція стосовно архітектури сформувалася в дуже давні часи, вона є автохтонною.

4. У давнину на території України та суміжних з нею земель було створено завершену концепцію архітектурного формування довкілля. Але надалі розвиток політичних та господарських подій спричинив те, що державницькі та зовнішні сили діяли не в напрямку посилення цієї концепції, а в бік її руйнування. Особливо велике значення мала та обставина, що Україна протягом тривалого часу була об'єктом експансії іноземних держав, які, діючи з своїх власних політичних, державницьких інтересів, робили все можливе, щоби в аспекті пов'язання з природою розвивати архітектуру України у напрямку, протилежному до традиційного. В результаті Україна дуже значною або й переважною мірою втратила свою колишню своєрідність.

Загалом, в Україні сталися такі зміни: а) якщо в минулому більшість мешканців проживали в Україні в одноповерхових будинках для однієї родини, то тепер їх переважна більшість проживає в будинках квартирного типу, без прибудинкових ділянок, переважно в багатоповерхівках; б) переважна кількість міст, які в минулому мали ландшафтну систему вулиць, тепер отримала регулярну планувальну сітку, з лінійною забудовою вздовж магістралей; в) історичні архітектурні комплекси, які колись займали центральне місце в українських містах, тепер опинилися в планувальній структурі міст на другорядних позиціях; г) в Україні з господарських та інших причин було знищено найважливіші природні об'єкти, зокрема Дніпровські пороги. У результаті численних переміщень населення відбулося таке перемішування людей, сталися такі зміни в побуті, що тепер вже про традиції можна говорити тільки в ідеалізованому аспекті.

Разом з тим історичний хід подій свідчить, що в минулому, у дуже важкі часи, архітектори України виявилися спроможними підтримувати та продовжувати архітектурні традиції України, розвивати лінію на органічний зв'язок архітектури з природним довкіллям.

Спадщина, яку Україна отримала від минулого і яка полягає у синтезуванні архітектури та природи в одну цілісність, є унікальним явищем у світовому контексті, що становить велике багатство, яке має бути зафіксоване у теоретичних висновках і може бути використане у практичній діяльності.

У сфері архітектурної теорії та обставина, що ми констатуємо у світовій архітектурі факт існування двох принципово різних позицій щодо природного оточення (екстравертивної та інтроверсійної, або натурофільної та натурофобної), неминуче вимагає від нас врахувати цю обставину під час аналізу української та світової архітектурної спадщини. Розвиток архітектури у світі відбувався не шляхом єдиного потоку, у якому одні країни йшли попереду, а інші країни їх доганяли, а шляхом творчої співпраці та суперництва в мистецькому аспекті, різних підходів до вирішення архітектурних проблем. Все це вимагає перегляду сформованих вже схем розуміння процесів архітектурного розвитку. Йдеться про формування нового напрямку архітектурних досліджень.

У зв'язку з тим ми маємо підстави для перегляду сутності внеску української архітектурної творчості до скарбниці світової культури. Україна через низку обставин і, насамперед, під впливом того факту, що власне тут сформувався історично обумовлений природними та геополітичними факторами осередок найстародавнішої сільськогосподарської цивілізації Європи, стала місцем, де спрямована до поєднання з природою архітектура набула особливо розвинених форм. Та обставина, що пізніше, під впливом різних причин, екстравертивна архітектура опинилася фактично в залишковому,

рудиментарному вигляді, не заперечує факту, що такого роду позиція у розвитку світової архітектури існувала, вона залишила багато пам'ятників і не розглядати її не можна. Власне в Україні порівняно із рештою світу найбільш послідовно виявлено поєднання створених людиною елементів середовища з природним довкіллям. Власне тут найяскравіше проявилось властиве для Центральної Європи, і можливо, ще для Кавказького регіону Азії, архітектурне явище, яке тепер зникає.

Одним з головних внесків стародавньої європейської культури до скарбниці людства, збережених насамперед в Україні, є не тільки конкретні мистецькі твори, а й філософія формування навколишнього простору. Це – її головний внесок. Результатом архітектурної творчості, за цією концепцією, є не стільки окремі твори, скільки архітектурне довкілля у його цілісності. У природних умовах довкілля як цілісність є недовговічним.

Відносно використання висновків дослідження на практиці, маємо зазначити, що ця проблема є настільки широка та дискусійна, що її не можна вирішити відразу та однозначно. Нашу задачу ми бачили в тому, щоби визначити можливі шляхи врахування традиційних особливостей української архітектури у реальній практиці майбутніх років. Якщо буде взято принциповий курс на те, що українська архітектура мала у минулому свої особливості, що вони становлять не тільки українську, а й світову цінність, яку нікому не дозволено просто так відкинути, то наука й життя в майбутньому самі підкажуть нам, який шлях є єдино правильний і придатний до реалізації.

Щодо конкретних запитань, які стосуються практики і вимагають відповіді, то це, насамперед, стратегічні проблеми, а саме: запитання про вибір основного варіанта масового житлового будівництва, тобто вибір між спорудженням будинків, призначених для однієї родини, і будівництвом багатоквартирних житлових блоків, а також про необхідність цілеспрямованого формування архітектурного обличчя України для максимального єднання з природою згідно з давніми українськими традиціями. У сфері конкретної охорони архітектурних пам'яток важливо зберігати не тільки історично цінні об'єкти, але також довкілля, весь комплекс історичного міського краєвиду. Якою мірою та як саме буде вирішено подібні запитання, покаже майбутнє. Задача науки у вирішенні таких великих проблем полягає не в тому, щоби однозначно вказати шлях виходу з ситуації, але в тому, щоби, розглянувши проблему, вказати на можливі наслідки, до яких неминуче має допровадити такий або інший розвиток подій.

1. *Природа: Великий тлумачний словник сучасної української мови* / Укл. І гол. Ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпін, ВТФ „Перун”. – 2003. – с. 945. 2. *Иконников А.В. Архитектура* / Большая Советская Энциклопедия. – 3-е изд. Т.2. – М., 1970. – С. 296. 3. *Кармазин-Каковський В. Українська народна архітектура // Вид-во Богословії. – 1972. – № 41. – С. 46.* 4. *Леві-Стросс Клод. Міф та значення: Пер. з англ. М. Маєрчик // Народознавчі зошити. – 1995. – №2. – С.102–110.* 5. *Історія української архітектури* / Ю.С. Асєєв, В.В. Вечерський, О.М. Годованюк та ін.; За ред. В.І.Тимофієнка. – К.: Техніка, 2003. – 472 с.

УДК 7.012:739

В.А. Ніколаєнко, Д.А. Величко

Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка,
кафедра дизайну архітектурного середовища і містобудування

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ГЕОМЕТРІЇ В ІСТОРІЇ КОВАЛЬСЬКОГО МИСТЕЦТВА

© Ніколаєнко В.А., Величко Д.А., 2006

Розглянуто геометричні аспекти в історії ковальського мистецтва.

Всі стадії композиційного та формотворчого процесів в ковальському мистецтві тісно пов'язані з геометрією. Площинні композиції середньовічних решіток, просторові фонтанні решітки епохи Ренесансу, барокові решітки перспективного ряду або сучасна художньо-